

Կոչումն Ֆրէյլինի՝ Ն. Կ. Մ. Կոչումն
բաժնոց ամենայն Ուսումնոց :

ԼՍՏԵՔԻՆ ԼՈՒՐԻ

ԻՏԵԼԻՄ :

Հռովմ. Մարտի 2 : 'ի 26 Փետր-
վորի 18 ժամու սուսուտեան Նորին
Կայսերական Բաժնութիւն մեծ Իշ-
խանն ԿՈՒՆՍՏԱՆԴՆՈՒՆ ՆԻ-
ԿՈՒԼՅԵԱՒԻՉ և կն շոգենաւու
'ի Բալերմո քաղաքի 'ի պատերազմական
նաւահանդիսան Չիլիատա Ս երբիս :
Լ. յն ինչ երեւցաւ գրոշակ նաւուն
Ուսումնոց՝ պատերազմական նաւահան
Հռովմական Բաժնայապետի Բեկոյն
արձակեամբ թնդանութի շնորհաւորեաց
զգալուստ Սեծի Իշխանի և պաշտօնա-
տարն Բիւնի 'ի միտին Է բերդապահ
մեծաւորի գնաց 'ի շոգենաւուն 'ի շնոր-
հաւորութիւն Սեծի Իշխանի և Երա-
նէն Ն. Բ. 'ի շոգենաւուն արձակեաց
Թնդանութի և յետ ընդունելոյ 'ի Չի-
լիատա Ս երբիս զպատրաստեալ պա-
տերազմական յարդանան՝ Ն. Բ.
ուղղեաց զընթացս իւր 'ի Հռովմ, աւ-
եհաս յերեկոյեան պահաւ և այն ևս
կարի անադան : Լ. նցեալ զգրուան

Կաւանդով, որ 'ի Հանդիպոյ արձա-
նին Օրոտտի Կոյսեր, Ն. Բ.
գնաց տեսնել զմեծաշէն եկեղեցին
որոյն Պետտի և Թեպետ կարի խան-
ջեալ էր 'ի յամբարային և 'ի ծովային
Հանապարհարութեան անտի՝ բայց պատ-
ամենայնիւ աւելի քան զժամ մի անցոյց
'ի տեսութիւն արտաքին և ներքին շինս-
ւածոյ և զգրուց եկեղեցւոյ, յետ որոյ
անցեալ կարօք զղղեալն հրեշտակի,
աղաւ 'ի Ս. Բ. հաւանոցի պատրաս-
տելոյ վասն իւր : Յերբորդում աւուր
'ի Ն. Բ. 'ի միտին ընդ ուղեկից պաշ-
տօնատարայ իւրոյ Հանդիսական կառօք
գնաց 'ի Ս. Բ. 'ի տեսութիւն Սրբ-
բազան Քահանայապետին Հռովմայ :
'ի նմին աւուր յերեկոյան պահաւ 'ի
տան գետնութեան Ուսումնոց պատ-
րաստեցան մեծաւ խնայոյց, որ շքու-
թեամբ և հարստութեամբ իւրով դե-
րազանցեալ քան զամենայն խնայոյց պար-
ձման : Իւրի Ն. Բ. ետ 'ի տան
իւրում զհիշելոյն մեծ վասն 180 ան-
ձանց, յորհաւ իրեցան զընթաց ամե-
նայն երեկոյ պաշտօնատարք բաղաբի :
'ի Ս. Բ. Բաժնութիւն միտոց 'ի Հռովմ
շարաւթ իւր երկու : (P. II. N. 65)

Մարտի 10 . Դ. Կապանն Ուսումնոց
Բաւանեալ յերեկոյան աւուր 'ի պա-
տի Ն. Կ. Բ. մեծ իշխանի Կանս-
տանին Նիկոլայեմիչի ունէր 'ի տան
իւրում զՀանդիսաւոր երեկոյ երաժշտա-
կան խաղոց և երգեցողութեանց՝ յո-
րում ներկայ գտան, բայց յիշխանաւո-
րայն Հռովմայ, բազում Սրբիկնաբ-
եւ մեծաւորք ունեցէ զգրադոյն պատիւ
եկեղեցական :
Յաւաք սրտի խնայոյք թէ 'ի միջոցի
միջովմանց յաւաջացելոյ 'ի Ն. Կ. Բ.
տան ամբոյն արատամբից ջանադիր լի-
նէր հրատարակել զՀաւանութիւն Պա-
պին Հռովմայ ընդ յանգուզն արտա-
խրեանց, բայց սրտէս զի բարձր 'ի մի-
ջոյ այս հրատարակեալ սուտ կարծիքն
արատամբից հարկաւոր համարեմք հա-
սուցանել 'ի պատմութիւն ամենեցուն,
Թէ Սրբազան Քահանայապետն Հռ-
ովմայ յաւաջ. քան զայս հրամանադ-
րեալ էր Հռովմական Լ. Կապանայոց
բնակելոյ 'ի Բաւանի, 'ի Ս. Կապանի և 'ի
Սրբիկնաւ արդեւուլ հոգեւորականաց Է
իշխանութեամբ նոցին եղելոյ՝ խառնիլ
'ի բաղաբանի զործ, որ վերջնայ միջո-
'ի միտա եկեղեցւոյ (P. II. N. 66.)

այլ ինչ է, քան ծնունդ ջերմ երեւակայութեան,
անգոյ և սուտաւ եղծուած կեղծեալ առ 'ի յար-
կանել 'ի սիրտ մարդկան դեկիւղ անպիտան. զի
եթէ դիպուածով թաղեցեն զթաղեցեալս մե-
ռեալ կարծելով, և եթէ նա զարթուցեալ
սթափեցին 'ի գերեզմանի՝ նոյնժամայն մեռանի
անգէն 'ի պոկիտութեան օգոյն առանց այգրան
տանջելոյ. քանզի մեք (ասիցեն) այգրոյի իրաց
չեղաք ակնատես, և ոչ գէպ եղև մեզ լսել իս-
կութեամբ 'ի բերանոյ տեսողաց այգրոյի : Թէ

Թէ այնքան սկիւազոյն լինէր, որպէս կարծեն
մարդիկ Ն. Բ. 'ի այս պայտի լինէր, յայնժամ
ոչ պէտք լինէր մեզ այսչափ հոգ տանել զայս-
մանէ : Բայց սիրտ, զի ոչ այնքան սակաւագու-
նից պատահիլոյս արեւտիլ միշտ որպէս կարծեն
բաղումք, որ և խտտաւ 'ի հետեւալ դիպուածոց :
Իւրեկել ի իշխն Բաւանի Վերմանայի 'ի մա-
տենին, զոր 'ի լոյս ընծայեաց 'ի 1740 ամի, Թուէ
զ161 կեղանար սուտ մեռեալս, յորոց 52ն, պատ-
մէ նա, կենդանոյն եղան 'ի դադարել, զ4ն միւ-

նացան. սորա ընդ մեռելոցն կենդանոյն Թա-
ղեալ լինէին, եթէ չէր տեսնու թիւն զայսօրինակ
հոգ տարեալ : Օ՛հ բաժանեալ 'ի 1200. դա-
նեմք. զի յերկրիւրից մինն եղեալ է ուշածած
մեռեալ : Ս' զհամեմատութեանս, 'ի մեջ երկու
հարկեր մեռելոց միոյն գէպ լինի թաղել կենդան-
այն, և զկարգ ոչ լնցի երկուդ լինծ. Թէ գոյց
այս վնձակ ինձ կցի կամ միւր 'ի տասանց ըն-
տանեաց իմոց և կամ ուսման յերկու հարկեր բա-
րեկամաց իմոց :

այլ ինչ է, քան ծնունդ ջերմ երեւակայութեան,
անգոյ և սուտաւ եղծուած կեղծեալ առ 'ի յար-
կանել 'ի սիրտ մարդկան դեկիւղ անպիտան. զի
եթէ դիպուածով թաղեցեն զթաղեցեալս մե-
ռեալ կարծելով, և եթէ նա զարթուցեալ
կուլթեանք 'ի բերանոյ անտողաց այգրոյի : Թէ
և այդ կարծիք հաւանական, միայն եթէ ընդար-
ձակ լնցի տեղի կարծեալ մեռելոյն և եթէ այլ
հանգամանք ներեցեն : Բայց 'ի վերոյ այսր ամի,
այնչափ սակաւագունից պատահիլ այս դիպուած,
մինչ 'ի միլիոնաւոր մեռելոց միոյն հազիւ գէպ
լինի Ու. Լուարնք, զի ոչ պատասխանի տամբ
մեք առ այդ : Սահահանդոյն Թաղեցելոյն
տանջանք 'ի գերեզմանի զկնի սթափելոյն չեն
ըստ նմի սուտք և մտայածինք. բազում են առ-
այդ հաստատուն ապացոյցք, բազում են օրինակք
առ այս. Թէ Թաղեցեալքն՝ Թաղեալքն 'ի գե-
րեզմանի իրրեւ զմեռեալքն՝ կենդանի մնացեալ են
'ի ներքոյ երկրի. կենդանի զաւուրս երկու կամ
չորս, զորոց գերեզմանս փորեալ և 'ի վեր առեալ
զնուի դադարելն՝ գտեալ են զնոսա ջաղջախեալ
զլսովք և խածատեալ ձեռք : Լ. յս գիպուած
յայտնի պատահեալ է յամենայն ժամանակի և
ամենայն ասպ և միտեալ յայնպիսի մեծանուն

Թէ այնքան սկիւազոյն լինէր, որպէս կարծեն
մարդիկ Ն. Բ. 'ի այս պայտի լինէր, յայնժամ
ոչ պէտք լինէր մեզ այսչափ հոգ տանել զայս-
մանէ : Բայց սիրտ, զի ոչ այնքան սակաւագու-
նից պատահիլոյս արեւտիլ միշտ որպէս կարծեն
մէ նա, կենդանոյն եղան 'ի դիպուածոց :
Թեալ 'ի դուր հանեցին 'ի գերեզմանին կենդան-
այն. 53ն կենդանացան 'ի դադարել և 52ն կեն-
դանացան նախքան զգնիլն 'ի դադարել :
'ի միւր Վաղղիկէն օրագրի գրեալ է այս
ինչ թէ՛ 'ի 133 ամէն միւրեւ 'ի ներկայ 1846
ամն 'ի Վաղղիկ 92 հոգիք Թաղեցեալքն և ստոյգ
մեռեալ համեմալք՝ կենդանացեալ են զիպուա-
ծալք, յորոց 3 հոգիք կենդանացեալ են 'ի ժամ
կատարելոյ կորդի թաղման. 13ն յարեան 'ի
բարձրաձայն պոյ և լոյից բարեկամաց, 7ն գար-
թեան յանկնիկ գազաղացն 'ի վայր. 9ն սթա-
փեցան 'ի ծովելոյ ասղանց 'ի ժամ կարելոյ ըզ-
պատանան. 19ն յուշի եկին զիպուածով 'ի ժամ
գնելոյ 'ի գերեզմանի, իսկ զվեցին բմիչք 'ի
կարծիս լինելով Թէ չեն ստոյգ մեռեալ՝ յարու-
ցին արհեստիւ իւրեանց :
'ի Նիկիոյի օրէն է, եղեալ զգի մեռե-
լոյն 'ի դադարել Թողուլ անթաղաւորս իրրեւ

նացան. սորա ընդ մեռելոցն կենդանոյն Թա-
ղեալ լինէին, եթէ չէր տեսնու թիւն զայսօրինակ
հոգ տարեալ : Օ՛հ բաժանեալ 'ի 1200. դա-
նեմք. զի յերկրիւրից մինն եղեալ է ուշածած
մեռեալ : Ս' զհամեմատութեանս, 'ի մեջ երկու
հարկեր մեռելոց միոյն գէպ լինի թաղել կենդան-
այն, և զկարգ ոչ լնցի երկուդ լինծ. Թէ գոյց
այս վնձակ ինձ կցի կամ միւր 'ի տասանց ըն-
տանեաց իմոց և կամ ուսման յերկու հարկեր բա-
րեկամաց իմոց :
Թէ կամք տեղեկանալ մանր հանգամա-
նաց իրիս և հնարին, սրովք մարթ է զարթու-
ցանել զուշածած մեռեալս, ընթեցնիք զգրուածս
'ի վերոյ այսր առարկայի երեւել բժշկացն Բը-
րիւի. Պիւնոյց, Ժաննայ և այլոց ընթերցնիք
զգրոյին վասն զգուշութեանց Թաղելոյ զուշա-
Թափ մեռեալս, զոր 'ի լոյս ընծայեաց Նախա-
բարութիւնն ներքին գործոց յոգուտ հատարակաց
Ուսումնոց, ընդէր պայտիս բազում ուշա-
Թաղի Թաղին կենդանայն իրրեւ զուսմ մեռեալս :
Բազում պատճառքն այսր, այլ զլսուսքն
այն է, զի բնական և ճգրիտ նշան ստոյգ մա-
հաւան է հասարակեալս առ ամենեւինն իսկութիւն և
լուծումն զիւր մեռելոյն, այլ բաղմոյս գէպ լինի
զի Թաղին մեռեալն, և ոչ սպասեն երեւելոյնը-
շանի ներութեան կամ լուծման : Ժամանակք
նշանակեալք 'ի բաղմոց տեղութեանց (ընդ որս և
մերս երեք աւուրք) վասն զգուշութե և վասն չթա-

Նորին Բարձրութիւն մեծ իշխանն
 անստանալին Նիկողայեւիւն յետ դա-
 ղհրաժարական ողջոյն Սրբազն
 Բաճանայապետին Հռովմայ գնաց չ
 յապտելս , ուր է ն Նորին Սեփու-
 ինն Թաղութի Ապարուհին :

ԳԱԶԱԽԱՆԱՆՈՒՄ:

Փարէզ 24 Մարտի : Սկսեմանայ
շնանն յայնմիկն յ31 Մարտի դնաց
Տուէն ընդ առաջ Ն. Կ. Բ.
անտանտին Նիկիոյեմիկն , որում
լսանն անդ յ4 ամիոյս :

ՏԼՃԿԼՍՏՈՒՆ՝

Առտանդեուպօլիս Մարտի 9: զրեն
 Պրսիստանէ թէ խօլերոյ շաւն
 ամաւնա՛ թէ խօպառ անհետեղև անդ
 չգիտեն թէ ո՛ր ուղղեաց զընթացս
 ր: Ասեն ամանք իբր թէ անցեալ է
 անապատն: Ստէ կաշիցեւ .

Ի ԻԻ Մարտի գիշերայն ՚ի Թաղն
Յունաց և Հայոց եղև հրդեհ մեծ և
ճարակ եղևն հրոյ սուռնք և կրպակք
կրկն 400 (C. II. N. 70)

զայս սոցիալիստեաց իրաց • հաւ և զուսնի
զարեզական և զառաքելաց պատկերս պը-
րօշմէին , և զայլոց սոցիալիստեաց իրաց
նշանս յարմարէին ոչ տարբերս 'ի նո-
ցին նմանութենէ : Այսպիսի նշանագիրք
ընեն 'ի վերայ հոթողաց և 'ի վերայ
հնազանց քարանց Ազգայութի , բարձր
Տիբիլի տաշ (1) անուանեալ հոթո-
ղին • որ 'ի Արտասնորոգարէս : Այն
Հայք և զայսոսիկ նշանագիրս կամ 'ի
Յունաց և կամ յայլոց, որովք ընեն
հին ձեռագիր մատենք մեր, ժողովեալ
կան առանձինս • 'ի սոցունց նշանագ-
րաց 'ի ձեռագիր քերականութեան Արիւ-
տակէս և Պէտրդ վարդապետաց մինչ
ց200 :

Սովորութիւնս այսօրինակ զբութեան
կայ ցարդ 'ի Սենեացիս, որք չ'ունին որ-
պէս և մէք զայրուբենս, այլ առ նո-
սա մի մի զիմ նշանակիչ է միոյ բառի,
վանորոյ և նորա զայնքան ունին զնշա-
նագիրս, որքան զբառս , որոյ ազգաւ
մեծ յարդի է առ նոսա այն , որ գիտէ

(1) Տիբիլիսի քաշ, է մի յանուանի և բարձր էնեա-
լաց, որոյ բարձրութիւնն է 90 ոտնաչափ, և շրջագոյն
33 : Օչոյս ան իմաց եբեր 'ի Հառօյնայ Սեծ Աս-
տուրիանոս 'ի Արտասնորոգարէս , որ կայ և մայրոյ
նախնայն զոտիս նորոգութիւնն իրելով :

Այն ինչ ազնուագիւն ան անարդէր զիկե-
րան վասն լինելոյ նորա յոնշուք տոհմէ պատա-
խանի ետ հետադրն , 'ի վերջանայ լաւ յի-
շատակ քոյոյ աղբի, և ինչ սկսանի իմ աղբ ժա-
ռանգել զլաւ անուն :

„ Բարեկամք իմ • զերկս արկեք զինն ,
այլ մի կմանեք զնս • ահէր Աղիւրիադէս :

„ Բարեկամք իմ • չեք յաշարչի բարե-
կամ • „ ահէր Արիստասէլ :

„ Բարեկամն է միւս ետ , իսկ գտանել
զայլ միւս որ ամենն ինձ անհամար է •
ասաց Բենեդիկտաւս :

Տեղի Զար իրջեալ :

Օսմաղան են տեսակը տեղա(գործուց) կո-
չեցեալ ցաւոյ և բաշում անգամ այնպէս լինի
երկարատեւ , մինչև բարբոսին մաշի հիւանդն և
զգուրի 'ի կենաց : Տեղան յաճախեալ է յոյժ
Արտասնի մէջն մանաւանդ հասարակ ժողովոյ
մէջ : Մէք զենեք աստ հասարակ և ածանաղին
Զար մի, որ շատ տեղ լիարձեցին և գտին զնա յա-
տուի ազատիչ տեսակը : Այսպէս զենն երբ որ
մեկն տաքցուց գործուց ասանայ 'իսկոյն ծածուկ
հիւանդիցն վեր առ կենդանի գործունի կոտեալ
եաղապի մէջն այնպէս, որ գործն կարողանային մէջն
արձակ համարձակ իրազալ , կան տուր հիւանդի կա-
րուածի կամ թաղի տակն և երբ գործն ստատ
կի 'իսկոյն գարջուց գործուցն անցանի և հիւանդն
առաջանայ :

նշանագիրութիւնս բոլորից նշանագրաց •
զի մարդ 'ի մանկութենէ սկսեալ ցծե-
րութիւն հաղիւ կարէ ուսանել զամե-
նայն նշանակեցս զայնոսիկ յառաջնումս
ունենին սրբա զ200 զընչումս նշանա-
կիչս զիւսեղ առարկայի իմացումոյ ,
բայց այս յաւելլով և զնշանակիչս
այլոց հարկաւորաց առարկայից՝ եհաս
մինչ ց 0000 :

Այլ աղբ մարդկան որովհետեւ յամ
արհեստ և 'ի գիտութիւնս հետ զհետէ
յառաջ զնայր • այնու աղաղաւ յետ
ժամանակաց տաղտիացեալ յայսոցիկ զը-
րօշումոց եզիտ զնշանս յայտարարս
ձայնից և ոչ իրաց քի զտառս, որ յայժմ
'ի կիւր արկանի յամենայն աղբաց , որք
թէ և ահաւածիւ են, այլ քաջահար-
մարք յանթերի յայտնութիւն իմանալի
և երեւել առարկայից :

Աւ շանդի այս գիւտ 'ի սկզբն իւ-
րում էի կատարեալ , և զի այսօրինու-
րագիւտ վեշտառան տաւք էին բաւա-
կան 'ի յօգել զամ հեղենայս մարդ-
կոյինս լարբաւոյ • զի 'ի սոցունց չորքս
ա, ե, ի, օ, ձայնաւորք էին և երկտա-
սանքն շաղաձայնք • վանորոյ Յոյք
զինի անձարացեալ յաւելին և զայլ
տառս, լոր գամ քան զգամ կատարե-

լարդիցին : Քիւնիկեցիք չունէին բը-
նաւ զձայնաւորս, զորս յաւելլին լաւ
հարկաւորութեանն 'ի ժամ ընթեռն
լցն, և ուր պարտն էր, 'ի ժամ գրու-
թեան նշանօք իւրը որոշէին : Այսպէս
պէս երեք տեսակք զբութեան մնաց
ցոյս վայր անխախտ, յորոյ մինն է
շանագիր յայտարար բառից և բան
'ի կիւր արկեալ 'ի շինաց, երկրորդն
տաւք միմայն բաղաձայնք, որոյ գործա-
ծութիւն մնաց առ Արթուրեցիս, Արա-
բացիս, և առ Պարսիկս, երրորդն ձոյ
նաւոր և բաղաձայն տաւք ընդհանրա-
պէս 'ի կիւր արկեալք զընթէ յամենալ
աղբաց :

Յայնոսիկ ժամանակս որքան անյոր-
մար և անկատար էին այսօրին տա-
առ 'ի շաղկապել անթերի զամենայն
ձայնս և զաթութայս մարդկայինս բար-
բառոյ՝ այնքան և անվայելուչ և աղեղ
էր ձե նոցին տառիցն անզարդ և միշ-
ընդ վտխոթութեամբ անկեալ : Յոյն
յայտմ և ս զմեծ երախտիս ցուցին մարդ
կութեանս • բարեձե յարմարելով և
համահասարակութիւն ածելով զգլմ
տառիցն՝ պարզեցին զձայնս նոցին ,
զգրութիւն այնց հեշտացուցին, Օկ-
առաւել քան զնոսին զիւրուանել զոյ

ծեցին զգրութիւնս այնց և վայելուց
ցին գեղեցիկութեամբ : Ատինք • Ա
այսպէս լուսաւորեալ աղինք պարզեցին
'ի բայ հանին 'ի կարգէ այբուբենից զս-
ւելորդ տառս և յաւելին զհարկաւոր

Հարանոյնիս 'ի միւս Թերն :

տայր զորոյց յոյժ ներհուն •
այլ երբ նստաւ որ յիմար
խօսի անդէտս իւր 'ի քուն :

Այնպիսիս է առած
բաղում փորձիւ հաւատած •
շատ դատաւորք արդարեւ
զանուն թողին գերապանծ
Արք 'ի բաղմաց ընտարար
հմուտ կալան քարտուղար :

Արեւել

Հասնել : Այստաւը թեոյ 14 Թեթիս Կաղեթայի յե-
49 • յերրորդ Թեթիս 'ի II արդի արդաւմէ Երաս-
թասի Կարդուշապ Բաւա Մարդապետ :

Ի Տարանի Հոգեւոր Գործի Հայոց՝ ընծայել
Ա. Ղուկասի Գեորգայ Արքեպիսկոպոս :

ԳՈՒՇԼԻ

Ի Մեհեն մեծ գարգարուն
բազին Կայտեայ էր կանգուն ,
որ գուշակի զազազայս
զերթ արգարէ իմաստուն :
Աստայր լարհաւրդ զեղապանծ
կարի յարմար լի հարցմանց •
ուստ 'ի յառից ցղաւի
յոսիկ յարձակ էր պատած :
Օրհնք պատարագ յաճախին
բուրմաւք ինկոց յօգս բարդին •
փայտեայ շատուածն յանձաւ փառս
ամենի կոյրք բարոյեան :
Զիք որ իրիւայս 'ի գուշակն
ունել ամ գեթեր ակն •
այլ դու տես ինձ զգարմանս
յանկա՞ծ խօսի հակառակին :
Տայ պատարան անյարմար
սաէ անալի գոգ ակամար •
ու մի հարցման մեր գուշակ
տայ զընծան աղգար :
Օտրմանք զաշարհ պատեցին
արտաւոր զկայրն առլին
վանեցի գուշակն իմաստուն
սուտ կրկնեց իրել ցին :
Կարեւորութիւնս յայտնեալ •
երբ մարդարին իշացաւ
անշունչ գատարի նա էր փայտ
յոր զօրեալ էր բուրմն անցոյտ :
Աս դու շակի զամենայն
լեզուս բազինն տուեալ ձայն
ցորչալքուրմն էր իմաստուն :

Կ Ո Վ Կ Ս Ս

ՄԱՐԿԵՐ

ԲԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱԿԱՆԱԿԱՆ

Երկրորդ տարին

II Յունվարի

1847

Համար 2.

ԲԱՆԱԿԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐ

Տոնապահ փոխարանին Կաշիստու Պ. Բեհարյան
Բաշի-փոխարան Կաշիստու Ս. Բեհարյան:

Կաշիստու Ս. Բեհարյան Սեմեոնովիչ, ի նշան յատկա-
գույն տրոհման և բարեհաճութեան ՄԱՐԿԵՐ
առ խանութ, Բեհարյան, և առ այլ երեւե-
լի անձինքն Սեմեոնովիչից որ յայդկոյս Կաշիստու
առ, նոյնպէս և առ Սեմեոնովիչից, կամելով
ապահովել ի վերայ հաստատուն հիմանց զվե-
նելոյ նոցա և այնու իսկ առ նոցա առ ի վե-
նելոյ օգտուէա կառավարութեան, ՍԵՄԵՈՆՈՎ
մաճայն ձերում առաջագործութեան, Բեհարյան
մաճայն հրամայեմք:

1.) Բեհարյան յայնց երկրաց, զորս ՄԱՐԿԵՐ շնոր-
հեալ եմք խանութ, Բեհարյան, Սեմեոնովիչից և
այլոց անձանց, վասն յատկագույն հանդիսու-
թեանց և բարեհաճութեանց, զայնոսիկ զամենայն եր-
կիրս, որոց նախնիք նոցա տիրէին, ի ժամանակի
միաւորութեան նահանգացն Սեմեոնովիչից ընդ
Ռուսաստանի, և որք այժմ գտանին յիշխանու-
թեան նոցա առանց իրիք վիճմանց, հաստատել
ի տէրութիւն նոցա յազգէ յազգ:

2.) Օրէկիրս բնակացեալս և անբնակս, որք յետ
1840 ամի ի բաց բարձուն յոմանց տիրողաց, ոչ
վասն յանցանաց, և ոչ գաղտնաստանաւ, այլ քննու-
ղական կարգաւ, դարձուցանել այնոցիկ անձանց,
յորոց նոցա ի բաց բարձուն են, կամ ժառան-
գաց նոցա, և հաստատել ի տէրութիւն նոցա
ի վերայ հիման ամ. յոգուածոյ:

3.) Բեհարյան որք գտանէին ի նախնիքն թաթա-
րաբնակ վիճակս Սեմեոնովիչից, և ժառանգաց նոցա
շնորհել, ի ձեռն անձինքն ողորմութեան ՄԱՐԿԵՐ
առ նոցա, զերկիրս բնակացեալս և անբնակս որք
էին նախ ի ձեռն նոցա, և այստ ի 1841 ամի ի

բաց բարձուն ի նոցանէ, հաստատելով զայնոսիկ
երկիրս ի տէրութիւն նոցա, նոյնպէս համաձայն
ամ. յոգուածոյ այսր հրովարտակի:

4.) Ի դարձուցանել և ի հաստատել զերկիրս
ի տէրութիւն իշխանաց իւրեանց, որք նշանա-
կեալ են ի ք և ք յոգուածոս, վերջացուցանել
զտուրս դրամոց, որք շնորհեալ լինէին ոմանց
ի նոցանէ փոխարէն ի բաց բարձուն կառուածոց
առանց ձեռնամուխ լինելոյ ի թողակս, զորս
ստանան ոմանք վասն այլոց առանձին երախ-
տեաց:

5.) Օրէկիրս որք առեալ են ի գանձարան վասն
յանցանաց տէրացն, ոչ դարձուցանել առ նոցա
և ոչ առ ժառանգս նոցա, առանց ՄԱՐԿԵՐ
առանձին պէտքոյ:

6.) Ի մասին երկրաց, որք տուեալ են ոմանց
Բեհարյան և Սեմեոնովիչից, յառուրս իշխանութեան
ՄԱՐԿԵՐ, միայն վասն այն, զի շահեցին ցոր-
չալի կենդանի են, վասն երախտեաց ինչ նոցա:
Դուք պարտք առանձինքն թղթով առաջարկել
ՄԱՐԿԵՐ, թէ յայտնիկ անձանց ի երախտեաց
նոցա՝ ոչ ոմանք են արժանի ի ձերում համար-
ման, զի հաստատեցին երկիրն և կառուածքն ի
պետականութիւն նոցա ազգէ յազգ, կամ որոնց
ի ժամանակաւոր ժառանգութիւն. իսկ զայնու-
սիկ երկիրս, որք արդէն են ի ձեռն ժառանգաց
նոցա, և վասն ի բաց բարձուն որոց ցարդ չէ
արարեալ տնօրէնութիւն ինչ, թողուլ յիշխա-
նութիւն նոցա ազգէ յազգ:

7.) ԶՎերջականս որք բնակին այժմ ի կառուածս
շնորհեալս այլոց, կամ յերկիրն որ հաստատեալ
է ի ձեռն իւրեանց, թողուլ ի տէրիւն այժմեան
բնակութեան նոցա, հաշուեալ դրոսս ի զորու-
թեան 628,—632, յոգուածոց թ հաստորոյ, ժո-
ղովագրացն օրինաց, յազգս վիճակաց տպագրու-
թեան 1842 ամի, ի կարգս Բեհարյանական գիւղա-

կանաց, ի տէրիւն զանազան անուանց. առհասարակ
առհասարակ, կաշիստ, նոքեար, և այլն, առ այ-
սոցիկ գիւղականաց զմի ընդհանուր անուն, միւ-
րեզէր թաթարի:

8.) Բ. յոգուածոց գիւղականաց պարտին կատարել
զամենայն պարտաւորութիւն, յոգուած տերանց
կառուածոց՝ փոխարէն շահելոյ ի գեանոց նոցա,
բաց յայտնանէ տէր կառուածոցն ունի զգուշանալ
վասն կարգաց և բարեկարգութեան ի մէջ գիւ-
ղականաց, և պոլիցիական կառավարութեան ի
մէջ նոցա, երկուստեք յարաբերութիւնք տերանց
կառուածոց սահմանեցին առանձին դրութեամբ
ի վերայ հիմանց, որք լէ այսոցիկ ի միասին հաս-
տատին ի մէջ:

9.) Եւրոպական համ հոգ ոտս այսմ հրովարտակի
ՄԱՐԿԵՐ. հաստատեալք յիշխանութեան տերանց
ազգէ յազգ, հանդերձ ամենայն պարագայիւր
իւրեանց և կառուածոց, կառուին զիւրիւր սեպհա-
կանութիւն տերանց, որք կարեն տնօրէնել զայնս
ի վերայ հիմանց ընդհանուր օրինաց: Բ. յոգուածոց
հոգ կարեն անցանել ժառանգաբար, պարգեւել,
վաճառել, և ոչ ինչ եղանակաւ տնօրէնել,
այլ այնու պայմանաւ, զի անձն այն, առ որ ունի
ի վերայ այսր հիման անցանել կառուածն ի տէ-
րութիւն, կամ ինչ ի բարձրագոյն վիճակէ մու-
սուլմանաց որ յայնկոյս Կաշիստու, կամ ունիցի
զայն արժանաւորութիւն, որք բոս ընդհանուր
օրինաց կայսրութեան անշուշտ հարկաւոր են առ
պայտադատութիւն բնակացեալ կառուածոց: Ընդ
փոխանցել երկիրն, գիւղականք որք բնակին ի
նոցա, մասն ի մասն յարաբերութեան առ նոր
տէրս, յորս գտանէին առ նախնիքնս:

10.) Տեաք կառուածոց ի բաշխս ոտացուածոց
իւրեանց ի մէջ ժառանգաւորաց ունին ձեռնա-
բաժնել բաց ի Ռուսաց օրինաց, կանոնք որք
գտանին ի շարիաթս վասն այսոցիկ առարկայից,

ԵԱՐՈՒՆԱԿԱՆ ԹԻՒՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Զառաքելն տեսեալ ուրուք զայս գաշտ հանգս-
տեան, համարի թէ այն է իւրեան ինչ զարգաբերաւ ա-
մենագեղեցիկ գոտիովք, և ոչ հաւատաց, թէ ի ներքոյ
այնոցիկ դուռնոց ծածկեալ են զժողովութիւն մահաւ,
կոկիւք և արտառուք:

Ի միջոյն այսք գերեզմանատան շինեալ էր
գեղեցիկ ձգնարան մի, և ի նմա փորելի մատուան, ուր
ամենայն որ երկայն ազգէլ, Պ. Բեհարյան եւ իսկոյն
անտի, և ընդառաջեալ երկուց օտարականացն՝ սրտառու-
նի ձայնիւ ասաց յնոս, բարե եկեք այցելուք սիրելի
և անմահ հոգեւոր Պատարանաց Պ. Վանթեմանի,
ես եմ հայր երջանիկ, և անհոգ նոցա, այլ տակա-
ւին վարանիմ, և մեծաւ երկիւղեւ համարձակեմ եւր-

նել առաջի քո ընդ դատեր իմում: Իս ևս իբրեւ գեղե-
կաբանիկ է ասաց Պ. Բեհարյան հառկեալ ձայնիւ, զա-
մենայն որ ինչ պարճանք են հայրական անուան, բնու-
թիւնն պարզեւեալ էր Աստուծոյ անուն գտեր իմոյ...
այժմ որ ինչ անտի մնացեալ է ի ձեռն տեսէք...
զայս ասացեալ երջոյց նոցա զշերիմ մի ի կապոյտ մարմա-
րոնի, ի ձախտ որոյ գոյր ասող մի ոսկեղո՛՛ւ: Այս
շերիմ՝ նման էր նախնի գաղաւթանաց, և շուրջ զնովա-
շինեալ էր ցանկապատ ի սպիտակ վարդենեաց, որոց
ձիւր հիւսեալ մի ընդ միոյ կազմեալ էին ի վերայ գե-
ղեզմանին զկամար վարդենի, և ի ձախտ այն կամարի
գերեալ էր:

ՄԻ ՅԵՐԿՈՒՅ Ի ՍԵՆՔ ԱՍՏ Է:

Զորքիւր զոգմամբ այսր հանձնեղ այլաբանու-
թեան շուրջ պատեալ էին յամիկք և այլ բազմակերպ
անուշահոտ ծաղիկներ, որք խոտարհեալ հովանի տանէին
ի վերայ նստարանին առաջի ոսկեղո՛՛ւ աստեղն: Այնպէս

նէր զիտաւ ազգիւր ականակիտ, որ կենդանացուցանէր
զճողկունս, հոռովք որոյ ընդ այն զուարճակ առանձ-
նարան, Ահա, ի վերայ այսր նստարանի ունի տեսում
զինի վաստակելոյս յայս գաշտ Եղեւսեան ասաց Բե-
հարյան, ցորչալի յառեմ զաչս իմ յոսկեղո՛՛ւ տառն որ
ի վերայ կապոյտ մարմարինի, համարեմ թէ դուստր
իմ Աստուծոյ իշխան յերկիրն՝ փառաւոր առնել անդէն
զառաքելութիւնս իւր և զգեղեցիկութիւնս Բեհարյան ան-
գամ Գաղաւթան անուն մտաւ թաղուն մի գայ այսր
և յորժամ լսեմ զձայն նորս, այնպէս համարեմ թէ
Աստուծոյ իմ երգէ, տարածանեմ զբազմաւ գեղեցիկ
այլ առաջ... այժմ հերկէ է պատմել ձեզ զին
վերս, ասաց Պ. Բեհարյան, եկոյք զընթացիւր ի միասին
և տեսցուք զգանազան շերիմս այսր տղապարանի: Սե-
րեմ ինձ ասաց Պ. Վանթեմանի, զի և մեք մատուցուք
զմեք յարգանս գեղեցիկ և աներկոյց հոգեւոր Աստուծոյ
և ազա մեկնեցուք աստի... զայս ասացեալ կամ զընդ

նոյնպէս և ազատութիւն կամ տեղական սովորութիւնք :
11.) Դառնալիք մեռեալ տեղացի կալուածոց ու
նին իրաւունք բաժանել զինչ անցնալու յետ
նոցա՝ ըստ շարիւթի յայնժամ և եթ , յորժամ
յամենայն կողմանց ունիցին առ այն զհամաձայն
նութիւն . այլ և յայնժամ պատահման բաժանումն
լի ազատի ունի լինել ոչ այլապէս , այլ ի ձեռն
միջնորդաց . ի վերայ միւսոյ տյոցիկ միջնորդաց
ոչ է մարթ բողոքել : և
12.) զԱյլ էլ , որք ի հաստատելն զերկիր , կա
րեն ծագել ի պատճառս պատճառաւորութեան
միւսմ կամ միւսում տերանց , կամ զանձարանի
հետադարձել յերաւատեղիս՝ ի վերայ ընդհանուր
հիմանց :

Սահմանեալ այսու եղանակաւ զգլխաւոր հիմն
նոյ իրաւանց ազատեցութեան երկրաց՝ խանից ,
Իհէից , Աղալարաց , յորոց բաղկանայ բարձրա
դոյն աստիճան մասնաւորանաց յոյսկոյս Կովկասու ,
և մեկնաց հայոց , մեր յառաւել բացայայտութի
ՍԵՐՈՅ բարեհաճութեանց առ նոստ , յանձ
նեմք ձեզ պարտաւր իրաւահամարութիւն անձ
նական իրաւանց նոցա , հետեւեալ յայնժամ մասին ,

որչաւի հնար է , իրաւանց սեպհականաց բարե
տ հմիկ ազնուականաց Ուսուց : Յետ այսորիկ
ՍԵՐՈՅ աներկրայ եմք , թէ բարձրադոյն վնասի մե
սուրմանաց յայդկոյս Կովկասու , ապահովեցեալք
ի մա ին կենցաղաւորութեան իւրեանց հաստա
տութեամբ ի ժառանգութիւն անդամաց նոցա՝
այնց երկրաց , յորոց այժմ արդիւնաւորին , լըջե
միշտ պատրաստ . ոչ հայեցեալ ի հատակ և ի
վնաս , յառաջնորդ հրաւիրման երեւել ի
կարգս մերոց քաջարի զորականաց , և կրել ջեր
մեռանդն հաւատարմութեամբ զայնսոյիկ պար
տաւորութիւն , որք յանձնեցին նոցա :

Յանձնելով ձեզ ածել զՍԵՐՈՅ կամ յայնժամ
հրաւիրակի բացատրեալս ի պարտաւորաւոր
կատարումն , ՍԵՐՈՅ մեմք յառեալ կոյսերկան մե
րով սղարմութեամբ անխախտ առ ձեզ բարեհաճ :
Ի նախապայտարին սեփական իւրեանց Կոյսերկան
մեծութեան յետմէ որորոքեալ է :

ՆԵՒՈՂԱՅԻՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻ

Տիկին , ի ի ներկայ ամսոյ անթիւ
բաղնութիւնք Հայ և օտարազգի իշխանաւորաց
Ջերմեռանդն փայտազանօք զիմեցին ի շնորհաւ
րութիւն Նոր տարւոյ Սրբազնագոյն Հայրապետին
Տեառն ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻ . որ ընկալեալ զամե
նեան հայրական սիրով , օրհնէր և հազեցան
խրատու յորդորէր յառաքելի և ի բարեպաշտ
կեանս : ի ան ժամաւ առաւօտուն աշակերտք
Հագեւոր Վարդըն ընդ վերատեսչի և վարժապե

մի ի նոճուոյ և հայեցեալ յերեսս դռներն եղ ի վերայ
գրեւելանին : Ավելցաւ ընդ այն Ներկայ և վաղվաղիկ
փութացեալ ի մերձակոյ փոքրիկ անտառն , հառ զվարդ
մի և բերեալ եղ առ ընծայիւ հօր իւրոյ :

Հետոյն նոցա անտի , բայց ընդ երկար պաշտեալ
յայն շնորհ տալան , ընծայեցին զհետ Պ. Բլաբեան , որ
առաջնորդեալ նոցա ընդ մէջ բաղնութեան ծաղկանց
առաւ մերձ ի հողաբլուր մի , որ զարգաւորին հը գոր
ծեօք երկրագործութեան , ի գլուխ այսր գեղջիկան
յաղմանակի եղեալ հը երկրակոյ խոփ մի , ի վերայ
որոյ հասկեք ցորենոյ գրեալ էր :

ՍԻՆԱՅԵ ՍԼ ՀԵՐԿԵԱՅԵ ԶԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՐ
ՕՐԱՎԱՐ ԵՐԿԻՐ

Յայնժամ տեղաւոր ասաց Պ. Բլաբեան թողեալ է ոմն
ի հին վարձկանաց եմոյ , հը այս տեղի ճահճ՝ մեծ իմ
սեպհական , զոր նա ցամաքեցուցեալ մշակեաց , և զգին
կրկնադատեաց , վասն որոյ և ինձ կամք եղն ցուցանել

տաք ներկայացան Նորին Ա. Ե. հաւառութեան ,
ուր մի ոմն յաշակերտաց Երեմիայ Սահակեան
ասաց զորտաղած ճառ ի Ռուս լեզու , և յետ
նորա աշակերտ Վահրգ Լըմեկեան ասաց զհա
մառաւ գրեւատ ի հայ լեզու , զոր գնեմք ի
ստորեւ . ի վարձան դրոշաւին դասք երաժշտաց
երգեցին զօրհնաբանական երգս վասն անգին կե
նաց Նորին Ա. Ե. հաւառութեան , և ապա ալ
զարգ Հայրապետն յոսն կայեալ օրհնեաց զնո
ստ , և յորդորեաց և ևս յառաջադէմ գառ
նել ի հանդիսի ուսման ի պարձանս աղգիս ,
և յօգուտ Հայաստանեաց սուրբ եկեղեցւոյ :

Վերջ կամարք երկնից՝ ծախս հարցեն ի մեզ .
թող կովկաս մասին , մայրն յապարհիլ .
թող Հայիկ , և Երամ . յանլոյս ի շերմաց
զակն յառեալ տեսցեն զմեր զայն հանգիս :

Սահակէս խնդութեան , աղարծի մանկանց .
գրեւելոյ լի թեօք , որգեւէր սուրբ հարց ,
որք թիթով լեզուաւ . սակայն ջերմ՝ սրտիւ
առաքեն առ տէր զլուսնիս օրհնութեանց :

Օրհնութեանց մեր ծայրք յայս օր ամանոր ,
զարանդս Սեւակեան շարժեցեն բոլոր ,
գահութեան մեր բունք լի ցող արտասուեաց ,
հնչեցեն ի դաշտս ի սար և ի ձոր :

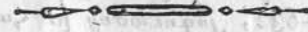
Չորք , սմբ և հոյկաք լի մեզ խնդալիք ,
ի գլուխ հանդիսիս զՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻ տեսէր ,
զՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻ , որ է սէր , և քարոզ սիրոյ ,
լի քաղցր օգով յաւերժ պահեցէ :

Պահեցէ առողջ , որ զմեզ պահէ ,
որ ի սէր աղգին զեհանս իւր զոհէ ,
որ տէրն է որոց , հայր հասերանկաց ,
որ յերկնոստ զուցեալ փառաւոր ջահ է :

Ղակ է մշտաւա , շուստու աղգիս ,
պաշտպան զխոտութեան , հպկազեան տոհմիս ,
որոյ ծերութիւն կրկին նորոգեալ ,
ամբ ի գար լեցին և ժամք ի յամիս :

Լիկոս այս սկիզբն , և զլուս ամսոյ ,
գրեցին անթիւն ի մատեան հոգւոյ ,
հապա գուք եղարք լիս երամով ,
փութացէր մատչել հօր մեր ի սուրբ ծոց :

Ի ծոց Չեր խնամոյ , ով տէր վեհախառ ,
Լու էր զայս երամ որդւոց ուղղախառ ,
Օրհնեցէր զմեզ և զմեր վարժապետս ,
լինել պարտիկ Չեր պաղատու ծառ :

Պրեն մեզ ի 13 էն Վեկտե
Թէ աւերումն զիւրբից և բնակութեանց եղելոյ
Ներկայ կալաւ զվասնայն յոյժ բարեյաջող և թէ

որք մեր դարձան ի բանակս իւրեանց ի ձմեռել .
ի 19 Վեկտեմբերի Վենեալ Լիւնանաւ
Ֆրէյտաղն քանդեալ աւերեաց զհինգ երեւել
զիւրբոյս և յաւարի հառ զ100 եղջերաւոր
կենդանիս : ի 20 Վեկտեմբերի առաքեցաւ նոր
գունգ զօրաց ի ցրուել զբաղնութիւն Սալանաց
եղելոց ընդ իշխանութեամբ Սուրալ անուն Սա
յերի և ի բանգել զէն մի նոցա կոչեցեալ Ռօշ
նեաց : Սալանք Թէ Զանային պաշտպանել զբնա
կութիւնս իւրեանց , որ ի Ռօշնայ , բայց այնու
ամենայնիւ մերայինք աներկիւղ և համարձակ
մուտ առին ի զիւրի և այրեցին զամբարս հացի
և խոտոյ քանդեալ զբնակութիւնս որք ի նոյն և
յաւար առեալ զ150 եղջերաւոր կենդանիս և
500 ոչխարս : ի 21 և ի 22 Վեկտեմբերի պա
րտեցան զօրք մեր ի քանդել և յաւերել զայլ
բնակութիւն Սալանաց համարեալ Թէ առանց
մնասու ինչ մեզ : Սերժապէս ի 23 նոյն ամսոյ
քաջամարտիկ Վենեալ մեր Ֆրէյտաղ ի կատար
ածեալ զոր ինչ յանձնեցին հը նմո և աւերեալ
զամենայն գիւղորդայս և զբնակութիւնս եղեալս
Ներկայ դարձաւ ամենայն զօրք իւրովք յամ
րոյն Վրօնո , ուր և արձակուրդ ևս զօրաց
գնալ ձմեռել ի բանակս իւրեանց : Եւս աւե
րումն գիւղորդից և բնակութեանց որ Ներկայ
կալաւ զկարի բարեյաջող հետեանս : Սալանք
յերկիւղէ ոչ ևս համարձակեցին երկիւղ ուրեք և
յաւերեալ տեղիս , որոց ընդարձակութիւն սկիսեալ
ի բանակէն մեր չէ ինչ պակաս քան զ10 միւստ
ի բանակէն մեր չէ ինչ պակաս : Բնակիչք աւերեալ
մնաց և ոչ որ ի նոցանէ : Բնակիչք աւերեալ
գիւղորդիցն Թէ քատրաստ էին ի հաղանդիլ
մեզ , բայց վերջապէս բոտ յորդորելոյ Սալանաց
իւրեանց ոմանք գնացին բնակեցան առ օտորո
տովք սեւա կոչեցեալ լեքին և ոմանք ևս դարձան
ի կողմն մեր և այնուհետեւ չեք ինչ կասկած Թէ
այլք ևս բազումք հետեւցին շաւղաց նոցա :
Եւսորինակ քաջագործութիւն զօրաց մերոց ա
պահովեաց փերձակայ վայրս Վրօնո ամրոյի
յանհանգիստ դրացեաց իւրոյ ի Սալանոյ :
(K. N. I.)

ԵՐՏԵՐԻՆ ԼՈՒՐԻ

ԻՏԱԼԻԱ

Հռովմ : ի 5 Վեկտեմբերի անցեալ
1846 ամի յերկուս բաղաքս Իտալիոյ ի Ռօլին և
ի Հռիմտի յառաջացան արիւնահեղ կուիք ի
մէջ Հելլենիստաց և Պապական զւոյց Թէ
Թիւ սպանելոյն և մեռելոյն երկուստեք ևս հը
յոյժ սակաւութիւն : Մեծամեծք մտադիր էին հե
ռացուցանել զՀելլենիստացիս , բայց կառավա
րութիւնն անկաւին թողու զայն մտադրութիւն
կախ և թերի :

Զուլթամք զգրեւելն ի նոցանէ , այլ անձարոցեալ
բաղնութեան թշնամայն այն ինչ անձնատեք լինել
կամք , փութացաւ տեղք կրտսեր եղբայրն , և յետ
երկար կռուելոյ վանեցին զնոսա , աւար առին զիւրօշ
չորրորդ զօրապետին և կային յաղմոկան , այլ զնկե
լեալ էին զբազում վերս , ուստի ոչ ևս կարցեալ տ
կալ մեռան յետ կէս ժամու մի զինի միոյ ի մեռմ մահ
ձի զգիւնառնեալ ընդ միմեանս : Հրամանաւ հաղաթ
սեռն նոցա զպատուական մարմինս խանդակիթ եղբայր
Թաղեցին աստին , յօրինակ զեւցազնական քաջութեա
կղբայրսերութեան և հայրենասիրութեան երկրաստ
դաց գեղջիս Այս երկու գարնեք պատեալք զմիմեան
խորհրդաւոր նշան են , և զտապանագրեն որ ի ներքոյ
փորագրեցին :

ԵՐԿՈՐԵԱՆ ՍՈՐԱ ի ՄԻԱՍԻՆ ԾԱՆԱՆ Ե
ի ՄԻԱՍԻՆ ՄԵՌԱՆ :
Ո՛ր է այս գրեւելման ի ներքոյ վարձաւոր

Լուր զն' այսորիկ իմ ամուր և ալ մեզ խղճն անդուլ,
յորոց ազգմանէ՛ ամենեկուն մեզոց աղապիտոց
միտք ինքնայորոք դարձուցեալ իսկ է, ոչ կա՛
միմբ երեւել աւելաբանք, մասն որոյ զուգոր. 'ի

— Կառավարութիւնն կամի 'ի դռմարել փառամենութիւն տալարիւն զկանոնադրութիւն վառն կիրառութեան զինուոց յԱրեւելայ : Եւ սու կանոնադրութեան ստատիկ պատժութիւն պատահանցին նորա , որք առանց հրամանի կը բեռնեն զհրացան զհնա : 'ի կողմանս յայնոսիկ , ուր ծաղին անկողութիւնը , զօրապետացն տուելով ինն իշխանութիւն 'ի զսպիւն զստովարկուս յաճախութեան իւրեանց :

— Օվիճակէ գործառնաց անյաջող համարը հասանն յԱնգղիոյ : 'ի 920 գործատանց մանելոյ զգերձանս , յորս արք 170,000 մշակին , զորցն 200 ըն կատարելապէս զաւելցան , և 'ի գործավարացն արք իւր 33,000 դատարկածեան շրջին , բաղաւժ ևս 'ի պոստաւելցն , 'ի շարժումը զերկուս կամ շրջնա աւելցն պարապ մնան , և սակաւք միայն զշարժումն ունենայ 'ի գործս հաստատարողն : 'ի ինքնաշարժ , 'ի Ռանչեստեր և 'ի Կրակով յաճախեն անանկութիւնը :

ԳԼԳՂԻՆ :

ՓԼԱՔԶ : 11 Նոյեմբերի Գրաք Բրեքստն , Գաղղիական գեապանն 'ի Նէպոլիոն , շինութեալ 'ի տաղնապէ տնիդի , սուսեր անձին արաւնալ սպան զինքն : Եւսնայն դէպք արեւալի անձնապանութեան սորա չեն յայտնի տակաւին : միայն հաստատեն , զի ինքն է եղեալ կենսալոյ իւրոյ անձին : Բանի ամբ յառաջ առ հիւանդէր մինչ և 'ի մահ 'ի տնիդէ , և անտի ջոյս վայր նեղելը մերթ ընդ մերթ յարձարել արտալ : Եւ յաճախակի պատմէր իւրոյ ընկերաց , թէ ող Նէպոլիոն վառնալուոր է յոյժ իւրում առաջ ընէ : Ի 3 Հոկտեմբերի հանդիսիւ եմուա առ արքայն Նէպոլիոն , յորմէ և շքով ընկալեալ եղէ 'ի վաղորդեան աւուր յետ պատրաստելոյ զնամականի , զնայ 'ի թէպարոնն ընդ երեկս , և զմէջ զիշխաւ դարձաւ 'ի տունն , և ննջեաց : Եւր անտի զգիշխաւ տաղնապետոյն զնա , յաւելաւ , և առ զածելին , և կարեաց զաւելալուն իւր : Ինդ գոյիւն մարմնոյն , զոր եհան յանկանելն 'ի գետին յուժամալի լինելոյ իւր , ընդոտ զարթեալ կին նորա , վաղեաց և ետն զայր իւր , շարժեալ յարեան իւրում : Չէր այնուհետեւ ժամանակօգնութեան , բանիկ Գրաքին արգէն փշաւ էր զողին : Ի վեցն ամսոյն զգին հանդուցելոյն բարձեալ 'ի շաղկաւ տարցաւ 'ի Գաղղիա :

— Պատմեն մանրամասն 'ի ըրագիրս զանցն աղէտալի արկածի իւրեք դէպքոյ 'ի փարէզ 'ի ձեռն խնդարեալ Գրաք Սարաիի , Գաղղիական գեապանն 'ի Տուրին , որ այժմ կեայ 'ի Փարէզ :

'ի վաղուց հետէ նշմարելն 'ի մահ հետք խելագարութեան , այլ յետն նոյեմբերի փաւելալ 'ի ներքս միոյ 'ի սենեկաց ընդ երկուց արգւոց իւրոց , զիւրաց թուղթ առ կին իւր և առ աղգաւանս , թէ յետ քանի մի պահուց ոչ մնացն կենդանի ինքն և որդիք իւր : Ինդ այս լուր փութացին արք 'ի կառավարութեանն աղաւել ընա 'ի մահաւանդ : Եւս նա յամենուտ փաւելալ և ամբաշուցեալ էր զմտտո սենեկին : Եւս զառնալ զայն ածելեալ , շոգաւոցանէր զայն 'ի վերայ որդւոցն : և մերթ վերացուցանէր 'ի վերայ պարանոցի իւրում , և կատարարար զհարկու բանս բարձաւ : Ինդանոր հնարից պէտք էին : Կռնն զնա փաղտուր և քաղցր ձայնիւ : նա պաշտօնալի առնէ ամենեկն այլ ընդ այլոյ անշաղկապ բանիւք , զորս թելադրելն նմա խօսիլ ջընորք մահուան և սպանութեանն , զոր առնելոյ էր : Եւս տալց յմանուկն , որ ընդ բաղկերնորա 'ի ծուրիլմալ էր , թէ դու պարտ եմ մեռանիլ : Ինդայն մտնուկն մտառաւմալ աղաղակեաց , թէ ոչ կամիմ մեռանիլ , և զանձն թափեալ 'ի մահալէն ձեռաց հորն : Եւս դառնալին : Եւս ջնորքան զնայ առ ութամալ դուստրն , եհարց թէ կամիմ ևս մեռանիլ ընդ ինքեան : Եւս պատրաստ է աղբին թոթովի զիւրեք լիւրեան , թէ պատրաստ է մեռանիլ 'ի միտին ընդ հորն : Եւս զայն պատրաստ էր առ զձեռն յանդուլ զհարկուութիւնն այն : Եւս յարեան արտալին երկարեաց զժամս երկս , և 'ի սարսուռ և յայրելութիւն պաշարեաց զկացեալս առ դրամք սենեկին , որ կատարարար մերթ փութալ զատանել զգլուխ զուակայն և մերթ զկայ առնոյր : Ի միտին ընդ նախագահին Գաղղիոյ և այլոց կայր 'ի դուռն և կին ջնորելոյն , հոմակ պաշարեալ յանտանել երկիւղ և 'ի կսկիծ զաւակաց իւրոց , անողնական մնացելոյն 'ի ձերանս սպանողին : Եւս զժամս ձիգսպասելոյ 'ի դրանն Կանյելերն և Պրեքիկան պատհիւ իմիւր միսեյան 'ի ներքս 'ի սենեկին ընդ միւս դուռն 'ի վաղուց ծակեալ , կորեցին 'ի ձեռաց նորա զորդիս և ետուն մորն : Սակայն Գրաք Սարաի ոչ թողոյր 'ի ձեռաց զածելին , և հուպ ընդ հուպ մեռնեցուցանէր զայն 'ի պարանոցն , իւր թէ կամէր հատանել : և այս այսպէս ձիգեալ իւրեք զժամ մի : Եւս յայն ժամ սկսաւ նա գանգատել զըրոց հետապնդելն արգելուլ զնա յանձնապա-

նութեան , և սպառնայր , թէ ունի գանգատել առ նախարարութիւնն իւրաւոյ : զի ոչ թոյլ տան ինքեան առնել զոր թելադրէ անձիւնս : Թիւն իւր : Եւ 'ի մերձ եղելոյն անդանոր ուսոյն նմա , զի զընոցէ թուղթ առ Կախարարն իւրաւանց , զոր և ինքն յանձն էառ հասուցանել : Գրաքն հաճեցաւ ընդ այս առաջարկութիւն , միայն հրամայեաց նմա կանգնել 'ի ծայր սենեկին : Կախարարն իրաւանց կանխաւ իրագիկ եղեալ այսր ամենայնի իսկ և իսկ պատախանի արար թղթոյ նորա , կռիւլով զնա առ իւր առ 'ի տեղեկանալ լաւ ևս գանգատանաց նորա : Եւս յայն ջնորքան հաւանեցաւ և ել 'ի սենեկն զնալ առ Կախարարն իրաւանց , և յիջանելն 'ի սանդխաց , ծախեալ զածելին եւ 'ի դրապանի իւրում և իւրեք ել արտալ : Կախարարն ևս արան 'ի հիւանդանոցն :

— 12 Նոյեմբերի : Ի լրագիրն Տուրինայ հրատարակեն , թէ բաղաւժ ուրեք խօսին 'ի վերայ մադարութեան Գաղղիոյ , զոր ունի առ 'ի կաղմիլ զնաւապետութիւն ինչ ըստ օրինակի Լիւքսիական նախարարութեանն , զորն նաւապետութեանս եղիցի ըստ կարի ընդարձակ , և 'ի բաղաւժ իւր քաղաքականս սա միջամուխ եղիցի :

— Բաղաւժ 'ի նորադանդ Օվիճարեւոցոյ եկին 'ի ինն , փախուցեալք 'ի պատերազմէ դաշնակցութեանն , յորում խառնիլ սոխիկն զոտոս , սակայն և ոչ սակաւք 'ի բնակեաց Լուցերնի , որք 'ի Փարէզ կային առ ժամն , զհրաման ընկալան յիշխանութեան իւրեանց դարձ առնել 'ի հայրենիս առ 'ի պաշտպանել զայն 'ի թէնամուտոյ :

— Եւս մեծալաւ արքայն , յետ խորհրդակցելոյ նորա ընդ նախարարացն , մտտեան այսոր բաղմալիւ հիւպատոք և այլ երեքիւ պաշտոնապարք , և յայտնեցին Կորին Սեմութեան զիւրեանց խնդութիւն Է անմաս աղաթիլ նր յանակնիւ վտանգէ անտի , որ զիսաւ 'ի ձանապարհին 'ի թռանիլ զնաակին յատրձանակին յանդուլ շուրթեան ծառային : Եւս յայն եղոյն նոյաղբիւր շորհարարութիւն : Եւս հաճութեան թաղուհոյն յեկեղիկս դահարանութիւնը վերառ արեցան առ Լիտուան , որ պահեաց զկեանս Լիւքային յեղալարժ վտանգէն :

— Եւս տալիս զաղորդակցութիւնը ընդ միւրաբարդացն Փարիզայ և Լոնդոնի ահա այժմ կատարեցան և փութով դաշնիւր կուսալոյն 'ի մէջ երկուց բաղաւժոյն : Եւս յայն սուրհին 'ի մէջ երկուց դարձնա հաստատելոց է հանդականոցն զնորդ դաշնա հաստատելոց է վառնելոյ ձանապարհէ Լիւքսիկ և Բուլոն , զուժն դաշնա իւր Է Կալի հաստատուն պահելով : ևս զաշնա իւր Է Կալի հաստատուն պահելով :

Համառոտն առաջի ամենեցուն աղգաւերացող , զոր խորհեցալն մատուցանել 'ի դործ այս է Եւսն ունի մեղ օգնական զնորհուրդս ձեր և զգործ : Եւս աղգ եմք և 'ի մի միաբանութիւն ժողովեալ , երկիւրեք ուր ձգիցէ զմեզ ճշմարիտ աղգաթիւթութիւն : և զոր առաջի արապէ մեղ խորհուրդ , արկցուք 'ի դործ : Եւս լինել աղբիւր ամենայն բարեաց 'ի ստատմանցի ամենայն որ :

Եւսպէս կապեալք 'ի սէր միաբանք , թէ պէտ եմք 'ի ժամուս տկարք , և սակաւուց թուլմք լինել ձեռնհասք : սակայն երկմտեցի ոչ ոք 'ի թէ այսու զմեծամեծս տարցուք դիւրաւ 'ի դուռն : Եւս թէ գեգերել մեղ ընդ երկար առ դրունս տաճարին իմաստութեան : Բայց ընդ անխառն ուղեալ եմք զմեր զնացս : զի և 'ի բաշտաւ անտի , իւր յարեալանէ հատեալ ձաւագայթիկ 'ի մաստութեան անշամանդաղ լոյս ընդ հարկանի յաւ մի :

'ի զարգացումն աղգին յամենայնի , այսինքն 'ի հաւատս , յուսումն զիտութեան և յարուեստս , բաղաւժ են այնորիկ կարեորագոյնքն զի գործ , յորոց յալովագոյնքն են անգործագ-

րելիք առժամս մեղ , զորս մարթ է 'ի տանս յայտնիկ ամիտիւր զլուսն :

Եւս Սարաիտ , միակամ , խաղաղասէր շաղկաւումն անձանց 'ի մի միաբանութիւն :

Բ. Զօրինուած և թարգմանութիւն գրեանց օգտակարաց , և հրատարակումն այնորիկ տպարարութեան :

Գ. Կանդուումն վարժարանաց և դպրոցաց 'ի քաղաքս և 'ի գիւղս 'ի դատարարակութիւն ուստերաց և դատերաց :

Դ. Հմարութիւն և գործադրութիւն արուեստին երկրագործութեան :

Ե. Հետախոյզ քննութիւն հայրենակոնացն հնութեանց և սովորութեանց :

Յ. Հաւաքումն մատենից նախնեաց և դրամոց և այլոց նշմարաց հնութեանց :

Զ. Հաւաքումն նիւթոց բնական պատմութեան կենդանեաց , բուսականաց և ընդերկրեայց :

Է. Ուսումն ամենաղբիւր արուեստից ծաղկելոցն ազանց :

Ը. Բարգաւաճումն վաճառականութեան

ըստ եւրոպական օրինի :

Ժ. Ուսումն անթերի գիտութեան վաստակելոյ 'ի մեռալոյ :

Յամենեցունց յայնցանէ կարեորացն 'ի զարգացումն աղգի , բնորեալ մեր զիւրազոյնն 'ի դործադրութիւն , մատեցուք 'ի վաստակել զուսաջինն յայնոսիկ :

'ի մի սէր զօգեալ ընկերութեանս , և զօրացեալ տրուլ անդամակցացն , զորք է մեր առաջին , թարգմանել և կամ շարադրել զհատուածս կարեորս 'ի զարգացումն մտայ : Եւս իւրորդ սկսանել մեծաւ ջանիւ արկանել հիմն հաստատուն վաճառականութեան : Եւս իւրորդ լինել ընդ հետ պատրաստութեան կանգնելոյ վարժարանս ուստերաց և դատերաց :

Յետ զայս ամենայն մոծանելոյ 'ի կարգս սկիզբն առնելք ըստ ժամանակին միւր ձեռն և այլոց փաստակոց : Եւս այսպէս ըստ առաւելու կարողութեան մերոյ , առաւել ևս 'ի մեծամեծս միւր 'ի գործս :

Եւս որպէս ջուրեալ է 'ի փորձոյ : նա և 'ի գործ ինն նուստս 'ի թէ չուցէ կանոն հա-

— Երբեք չեմ տեսնում իմ անցյալը, հայրս, Կարգինիս և Թաթևիս, որքան որ քարեկարգութեամբ յառաջդնէի զարդանան, ձեռնարկին հաստատել ի միջ իւրեանց զմիտքանութիւն ինչ վասն մարտատանց, որոց նպատակ է միտքան զօրծակցութեամբ ձեռն տալ իրերաց յամենայն իրս : Արք միայն կարեն զերջանկութիւն Խալիկոյ յաւելուլ : Գալութեան և խալիսանաց արժանաւոր համարի միւս այլ բարի խորհուրդ սոցա, քանզի տան, թէ մատակր են որքա զվաճառակաւութիւն երկրի իւրեանց ազատ առնել : Եւ յայտարարութիւն յոյժ կարօտի զործակցութեան Կարգինայ դարն, քանզի եթէ ուս և համ Գարմալի դուրսն ոչ մտցնի ի դաշնակցութիւն, յայնժամ Գիւտնիդ ոչ կարապէ հալըդակցութիւն առնել : Եւ հայրս և ընդ թոռակաւիկոյ դաւառացն ընդ ցամաքային ճանապարհս : — Եւսն, թէ կառավարութիւն Երկրի բարձրի կամ ըստ օրինակի Գրեթորգոյ անձնատուր ընել ի ձեռն հակառակամարտին : Օտայն ևս խօսին, թէ Նիկիթի զհրաման ընկալան ի Կարգինի կառավարութեան մտանել ընդ արշտպանութեամբ Կարգինայ :

— Օրորդն Երկրայ Կարգին արձակել յառ յարգելանցն, քանզի տանան քննութեան մէջ և հայն, թէ չէր սա մասնակից ի սպանութեան Կարգինայ Գարգինայ :

Հայրսնութիւն (*) :

Չեղեմ զԵրկրայ ցասումն զամայի, Տրոփաղայի զմարտ, Արք յանգուլ խառնուն մահու զրաւին Կիւտնի զարգին անպարտ : Եւսն հոգի ես երգեմ : Օքեւ, մի հոգի ես ինչ յոյնութիւն տան հրաւիրեմ, Պաճիկ զեմ զերգ խոհեմ, Օրք ես աստանոր պարզ և անպաճիճ, ազատ յորինեմ : Ոչ զհեղաղոչ լսեմ քնարին, այլ օրորդին զայն :

(*) Հարկադիր խնդրանք բնական ուղղութիւն ի Հայրսնութեան, յանձն առեալ զԹաթևիսն և Զոգի (ԶԿԱՅԻՆ) տնտեսութեան յայնժամ Զաթուրութեան յառաջադրել Երկրի Բանաստեղծին Ռոստոյ իւր : Բողոքանքից, զոր ի սուր ժամանակն ունիմ յաւարտ հասուցանել ոչ աւել որք ինն վարկանիմ առաջն առնել յարգել ընթերցողաց բազմազատ Լրագրոյն ԿՈՄՄՈՆ զայն հետեւած ի յիշեալ Թաթևիսն և Զոգի :

Եւսն, Եւ առ իս, Եւ ի կայանաց քեզ հաճութեամբ : Հորհրդեմ ինչ զմիտս զերգ և խաղակալութեամբ, ինչ զուշ վատահ, Սատչի երջանիկ և խաղաղ շնից առ բաղդ քեւաւ : Ուր քաղցրիկ զաւուրս դու անցուցանեմ միտ առանց կարեաց, Ուր Թաթևորեն բերկրութեամբ և եթ սնանան ի վտայ, Սերժ ցուրտ եղերաց առատ սառուիւք մեծի Սալեհի, Ուր սրտի մեղաւ և ծածկի յաջող բոցայայտ Երկի : Յայն ինչ հիաղանչ դու Խաղերին զընթացս յորդահաս, Ծածկեալ բլրակը զիզացեալ խիտ ձեռն տան Գարնասոս, Ոչ անգամ միայն լուծեալ հալեցաւ ի տեսող հեղեկ, Ընդ քեզ զեղերին անգուշ անաշխատ Օկիլեւք քաղցրասիւք, Փախելն ի տեղաց, ուր դու ընթանտս Սալեհի ձանձրալիք, Բասրանք և ուշիւք, արտաթիւրք և վիշաք, աղէտք և կարեւ, Եւսն քեզ հաճանք ես և եթ վատակ յոյժ տաժանաշան, Խոստին բերկրանք, որքան որք Եւսն բարձալ զկալան :

Ոչ դու քաղցրասիւք երգիչ Եւսն ունի, Հոմերոս հմուտ, Հայր քաջ քերթուածոց, Ի թամնուրեք մար, հանձարով, Հաւասար և զոյգ համակիւն չափով, Կերեւ յանցանաց իմոց, աղաչեմ, Օի զերգ չափաւոր ես ոչ յորինեմ, Հասարակ մտք եմ ես բաւակին, Բոտ ազատ ձեռն տաղաչափութեան, Զափեմ և ձեւեմ ի կերպ ամենայն, Ի՞նչ համառոտ և է՞ղի երկար, Եւսն յաճախ զյանգս, որք չեն հաւատար, Եւսն արժանի զուգութեան տաղից, Գնեմ համարձակ ես ի վերջ տաղից, Եւսն եթէ անտի լիցի ինչ վատակ, Զայնժամ ես հանգարտ, անհա, համարձակ, Սաւաղեալ զերկիւղ գրչաց, միւսանց, Սոսացեալ զուշիւք, թոյն զպերանաց, Եւսն չափելոյ կամ անուշայանդ, Եւսն զբանս արձակ գրեցից անվտանգ, Օչ և ազատութեան ես և եթ սիրեմ,

Ոչ վասն իմ անձին պարծանաց երգեմ : Եւսն զի խալիսանաց, զաւարթ բերկրանաց ի սրահ հանգստեան, Կաղցրալից գիւնք զաւարձացի Կարայ ի ձայն յնծութեան, Կախ քաջ Եւսն, և Գլխի Կարգին զինի նորին, Զանաւ յիշատակ, յաւերժ սիրար լիծ անուշանց նային, Իբրեւ հետեւակ, յոյնաւորս հոգի երգեցին ինչ մեղ ի բարբառ ալլախեւ լեզուին, Զայնժակ պատմութեան յայտնեցին նորին հանձարեղ մտաց զաշխոյժ կաթողին, Եւսն երեւի, թէ զլիւն նոյն Հորհրդ, Կամ Հորհրդ ինքեանք զայն միայն գրեցին, Եւսն թէ քաջ նացուն ունի հետեւ ինչ ինչ մարթ, Եւսն զհետաւար ես զինի նոյն, զեթ ի ձեռն զարգ, Եւսն յանգիման զմանն սառեւ զլիւն, մտաւար, Եւսն յառաջութեան զետեղել Եւսն տաղ զաւարթար, Եւսն Կիտեաւ անդ ի հին Զուստասան, Եւսն ամենուրեք սերունդք իշխանաց կարի բաղմացան, Եւսն յերաքանչիւր եր ի քաղաքի արքայ յողթական, Եւսն եթ յանկոյր ընկեր նա ան, ունիւր նա սեղան :

Զայնժակ բաղմաց արքայից միջ, Սին եր հանձարեղ և յաւերժ յայտնի, Եւսն բաղմութեամբ իւրոց զնուորաց, Կանգրովք և դիմք, ճարակաւ մտաց, Եւսն առաջութեամբ արգեանց և ընկեց, Եւսն առաջութեամբ անանոց, հայից, Եւսն անդ դրաղիք, Իբրեւ գայլք կամ արջք չարք և կատաղիք, Զայն է Եւսն, Օրոյ պատմութեան յորինեաց Կաղին, Զայն է թէ ուր և զիւրգ իրաւ, Կա զիւր գործոց չար, թիւր, անիրաւ, Զարքայից Զուսն ի գայլ փոխեցաւ, Եւսն զորմէ ես առտ ալժամ կամեմ ճառել, զորմէ է իմ բան, Ոչ կերպարանք և ոչ բնութեամբ ոչ եր նոգազան, Եւսն օդտարեր հասարակութեան, Եւսն եր անոց կարի սիրեկան, Բաղմոք վարձարեք,

տառուն, այն յաջողէ իսկ ոչ : Եւսն ևս առաւել յընկերութեան իմն ալլախի, որ ըստ կարգի և ըստ ժամանակին հանդերձեալ է արկաւել բուռն զմեծամեծաց զայնցանէ՝ որ առ ժամն ի վեր քան զկարն է և զարձեալ զի ոչ ամենայն որ առ ամենայն ինչ է ձեռնհաս : Ասան որոյ սահմանին կանոնք ամենայն գործոց պարտիկ ընկերութեան՝ անխորտիւք, յորս պարտիւք յաւելուլ ըստ պէտք հետ զհետեւ և զայլ՝ հաւանութեամբ ժողովոյս :

Երգ ժողովին յայն ընկերութեան համալ զեաց կրկին աղգ անգամակցաց՝ անուանեալք Գործոք և Օժանդակք :

Գործոքն բաց ի հասարակաց պարտուց ընկերութեան՝ հատուցանելոյ չափով իմն դրամբ, զայլ իմն զերկրորդ պարտս յանձին ունին ի գլխի և ի շարդրել : Նա և յայլ վաստակս ընկերութեան պարապել, առանց պահանջելոյ հատուցումն փոխարէն վաստակոյն, ակն կաւեալ ընդունել զայն Եւսն ունի :

Օժանդակացն է գործ, տալ ձեռն ընկերութեան զբամալք և խորհրդովք, ըստ կանոնացն

սահմանելոց յընկերութեան :

Զընկերութեան որ մտանէ՝ հատուցամբ գտնուեն հասարակաց, զահաւան տան ի մտան, յանձն առեալ հատուցանել և դահեկան հինգ ամիս յամոյ : Հատուցումն այն կոչի Բաժին :

Եւսն յանձն է ի կամ իւրաքանչիւր գրի որչափ և կամիցի, թուով բաժին : Եւսն քանզի անի է մեծատանց տալ ձեռն ըստ չափոյ մեծութեան իւրեանց առաւելութեամբ՝ աղգասիւք այլ ընկերութեան, վասն որոյ սահմանին վասն նոցա երկուս աստիճանք որոց : այլ և միանգամայն, որպէս ուսուցանեն օրէնք քաղաքականութեան, առաւելութեան իմն պատուոյ ալլախի : Սեւա տունք՝ որք առնուցուն յանձն զհատուցումն առ սակաւն տան բաժին, ի ընել հետաքննական խնդրոյ իմիք ի ժողովն, առաքել առ նոստում սակ հրաւիրանաց ի նախընթաց օր դումարման, առնելով յոյժ ի նախ զպատճառս գումարման :

Իսկ որք յոժարեցին առնուլ յանձն զհատուցումն առ սակաւն քան բաժին, ընկերութեան թէպէտ առաքել և առ սոսա զտոմսակն ի կարեւոր ինչ առնուր ժողովոյն,

սակայն եթ նորս ոչ պարապելոյն, կամ թէ ոչ կամիցին գալ, յերկրորդում աւուր առաքել ընկերութեան առ սոսա թուղթ յայտարար : Դատուցանելով այն աւուր զգործս ժողովոյն և և զորոշումն խնդրոյն :

Եւսն եթ որ առանց գրելոյ յընկերութեան, միանգամ և եթ չափով իմն դրամոյ առաւելութեան կամիցի տալ ձեռն նմին, ընկալցի ընկերութեան և զայն մեծաւ երախտաւ զիտութեամբ : և ի յայտարար ցուցակ տարւոյն յիշատակեցի շնորհակալու մօք և զնոյն :

Ոչ մի ինչ յընկերութեան առ ըստ կամն ուրոք երբեք սահմանեցի, կամ գործարկեցի, այլ ամ կանոնադրութեանց և ամ կամաց ընկերութեան ի յառաջադիմութեան, յորոշումն ի ստորագոյնութեան կարծեաց լինիցի քուէարկութեան, և կամ ընկերութեան է ի կողմն, յորում առաւելեալ գտանիցին թիւք քուէիցն երկրոյ երբ մասամբ : Եւսն միւս չէ լցեալ գումարի պահանջեալ պարտիկ թուոյս, ինչպիսի կայ միայ յերկրայ և անգործարկել : Իսկ ի ընել համարոյ թուոյն և ի լուծանել այնու երկրմութեան, ոչ ևս այլ ինչ ունիք իշխանութեան յարուցանել

Բարեկէ մեղադրէր :
Եւ թէ ի հպատակ զգաղանային հոգիս գտանէր :
Եւ ապա իսկ արեւն առ զսկանծն իշոյ անդէն սո-
ճիւնդ ուղերձէր դմենայ ստեւ, ընդ սաս ճիրանս
Սահայն նուիրէր փող պոռպուստն, այլոց զճիւ-
ճիւնդ ի հնութենէ, որ մաշէ զամեն, կըլանէ
Չէ պահեալ ամբողջ պահարան գործոց նորին
Սահայն զօրինակ իրաւանց նորին զանեղ յիշա-
Պահէ մեծարէ անաղան աշխարհ մինչ ցմիր ժա-
Նախանձոտ արանց հրամայեաց անգործ նեղել
Օ ի բարօրութիւն և բաղդ օտարին
Յանգ չարչարեցէ, նեղեցէ զնսսին,
Եւ զի չիշնեցեն վայելել երբէր յանգործ
Իսկ ժլատ մարդկան միշտ առ իւր սոկի ուսմա-
նեաց նմուշ,
Ի յոսկի հայել
Եւ սոկի ու զմայել
Բայց այնու չյաղել :
Նոյնպէս հպարտից պատուիրեաց ընդ արեւ երբէր
Սոյն հպարտութիւն ի պատեթ յամբ իւր յետ-
Որպէս մինչ ցոյցօր այնոցիկ յաղգի յանախ ե-
Բովանդակ երկրի յաշնէ հաւատալ սաստիկ
Եւ յոսկի, որ ընթիւ կեղծալից բանիւք անպա-
Յարժանի միշտ բամբասող մարդկան,
Եւ թաղաւորի զեկուցանողաց անիրաւութեան,
Նա ամենուրեք եհան զհրաման
Կըկ զղուել և գարշ կերպարան,
Որ զրամբասող կարացէ յայտնել :
Օրպէսի պատկեր մարթ էր տեսանել :
Ոչնչ անագան ի Սոսիոյ քաղաք ի զիմակատան,
Երբ ի յոգնախումբ յակումբ հանդիսի ի բա-
Եւ ընդ ժողովուրդ կատակէր զգործ պախարակու-
թեան :

Օհուսին ասացից, ի բանիցս վախճան,
Յիւր նոր ուսմանեալ կանոնս օրինաց նա եղ-
Օ ի ողջ չարարաբք, ժպիրհ, խեղատակը
Սիւտ զիցեն յիւրեանց ի գլուխ զարատիւրս
Սոսիոյ զնոսին քաջ ճանաչէին,
Եւ ի նմին պահու մեթեալ խորշին :
Դատել իրաւամբք, չէին այն կանոնք սատիկի,
Եւ ժողովրդեան թուէր հաճ հաւան,
Որ գործ համարի չհարէր անգաղին :
Օ այն վաղջական սովորոյթ յետին,
Յարժամ զվարդիկ ի ջուր ընկեանուն
Իրաւ չէին, կայտառս ջրային . . .

ՍՈՒՆՈՒ ՕՇԻՐԱՊԵՏՈՒՆԵՐ
— — — — —
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ :

Գրաւորն հայերէն հարկերի ի Տիֆլիս :
Ինքու թեմաք յայտնեմք Ռուսաստանի մէջ
զանազան մեղադրի ուսումնասիր զիմակատանց,
որ այս օրերս, Եւ լեւոնք և համարձու իւր-
Ֆիլիքեանք իւրեանց գրատունն սկիտի ընդարձա-
կեն հայերէն ամեն տեսակ և ամեն տեղ տպած
զրբերով :
Եւ զարե գովութեան և խրատութեան արժանի
է այս պատուելի գրաւորագրաց ջանքն և ջրմը-
տութիւնն, զոր քանի մի տարիէն ի վեր շատ փա-
ճեալ ցոյց տուին իւրեանց արհեստին մէջ : Ոչ
միայն Տիֆլիսի այլ և ուրիշ մօտակայ քաղաքնե-
րու հայրենի լեզու դիտող ուսումնականաց ըն-
թերցատիրութեան փախագն ընդ միջոց միմայն
ստեղծեալ են ի բանի մի ամաց հետէ : Գը-
րատան յառաջագիւլութեան և մշտնջենաւորու-
թեան համար հարկաւոր եղեալ ջանքն և հնար-
ներն քաջայայտ են, որ Ինքեանք ամենայն
կերպիւ ի գործ կընեն, որոյ առաջնոց է իւրեանց
երկարժամանակեայ գրաւորագրութեան հմտու-
թիւնն :
Տարակոյս չկայ, թէ այսպիսի մէկ ընդ-
արձակ և բարեկարգ գրատան բացուիլն Տիֆլի-
սեցի և ուրիշ քաղաքաց համբաւաց համար հայոց
լեզուի ուսումն կհնչեցանէ ամենայն տեսակ

պարզ լեզուաւ և դիւրին ոճով գրուած և մա-
քուր տպած գրքերն չափաւոր գնով վաճառելով,
ուսումնասիրաց փախագն կըլնէ, և շատն սրտի
մէջ փախագ կըլուի հայոց լեզուի գրականու-
թեան վերայ իւր բաղմամտեակ բանաստեղծական
և պատմարանական գրքերով :
Եւ զարե յոմենայն սրտէ կիտաղիւմք,
որ առ հառարակ այսօրոյմերն ընակեալ մեղադ-
րիք ճանաչելով իւրեանց գրականութիւնն, ճիւղ
առանձին նախանձով վառված չենային մանա-
ւոր գրամներ իւրեանց միտքն և սենեակն զարդա-
րելու համար, որոցմէն կախված է և գրատան յա-
ռաջագիւլութիւնն :
Եւ յորտունն ևս, որ կայր այս կողմի մե-
րադրի կարգադրեալ մէջն հայոց գրքերու թան-
գութեան վերայ, ահա սոքա այն ևս վերջնութեան,
որովհետեւ սոքա կիտաղան Տիֆլիսի մէջ գրքերն
վաճառել մի և նոյն գնով, ինչպէս որ Կոստանդ-
նուպոլիս քաղաքի Տիֆլիսի քաղաքացիներն
ընդ կծախի, միայն ճանապարհի ծախսն ա-
ւելցնելով գնային : Եւ այժմ սոքա գրատան մէջ
գտնված և ճանապարհին եղեալ Սենեակեայ գրք-
երու ցուցակն պատահ ժամանակին կհաղորդեմք
մեր պատուելի ընթերցողայն, բայց ինքեանք գը-
րաւորագրեալն, երբ բոլոր գրքերն ստանան, ընդ հա-
նուր ցուցակներ կտարածեն և դիւրն ևս կնշանա-
կեն յառաջոյ :
Ռուսաստանու կողմերէն ևս մտտահու-
թեամբ ամենայն որ կարէ ստանալ ամեն տեղ
տպած գրքերն ևս այս գրատանէն, որովհետեւ
այս գրաւորագրեալ ինքեանք յանձնառու են
Ռուսաստան զրկելու հրամանն առնել մարա-
տան կառավարութիւնն :
Եւ անձին խրատութեան արժանի է այս
պատուելի գրաւորագրաց եռանդուն ջանքն, որ
նախնեայ ձեռագիր աշխատասիրութիւններն ժո-
ղովելու մէջ ցոյց կուտան, և ահա մինչև ցայ-
ժմ 100 իւ. չափ ձեռագիր մատենաք մեծ և
փոքր դժուարութեամբ հատրեր են, որոց
ցուցակն ևս մեր լրագրի միջոցաւ արժանաւոր կհա-
մարիմք պատահ ժամանակին հրատարակել ու-
սումնասիրաց աղբիւս :
Յարգելապատիւ Ինքեանց գրատունն
է առայժմ Ներսիսեան հայոց ուսումնարանի
հանդէպն և փոշապին մօտիկ : Սոքա գրատան
մէջ կծախի նա և Ռուսերէն ուսումնարաննե-
րու հարկաւորեալ ամեն տեսակ գրքերն ևս :

Ինդիւր իմն այլ նոր զայնմանէ :
Համենայն տպագրութեանց՝ եղելոց ար-
դեամբք և վաճառակովք ընկերութեանս, բաժա-
նեցի մի մի ընկերացն. և արտաքոյ վաճառելոցն
զինք գործուցին ի գլուխն :
Նոր իմն վաճառականութեան արկանեմք
զհիմն՝ առնելով այժմէն սկիզբն, յորում կա-
րեն, եթէ կամային, ունել մասն միայն անգա-
մակից ուսումնական այսր ընկերութեան : Տուրք
միայ բաժնի այսր ընկերութեան են դահեկանք
հարկեր : Եւ սակայն՝ ընկերութիւնս այս հա-
մաղցեաց վաճառակցութեան է կարգեալ ի շահ
անգամակցացն, որոյ վասն և առանձին ուսմա-
նեցան կանոնք. միայն տասանորդելով զահա իւ-
րեանց ի նպատակ ուսումնական մասին :
Եւ իրեւ սկզբնապատճառ այսոցիկ ուսումն
նական և վաճառական ընկերութեանց համադ-
դեաց, ի զարդացումն մտաց աղբաւորաց, այժ-
մէն պատրաստեմք սենեակ անուանեալ Լը-
տուն, վասն անգամակից ընկերացն. յորում զը-
ցին լրագիրք և օրագիրք ի զօրոտան մտաց, յոր
ժողովին ի կիւրակէս, նա և յայլ օրս որք կա-
մային, ի զբաղմն յուսումնական բանասիրութիւն :
Թուելք բերեալք ի գործ ի վեր քան զմերն

կար. և երկին մեղ արտաքոյ քան զաւսման կե-
նաց մերոց առաջարկութիւնքս. բայց ածեալ ի
միտ միանգամ զիս անարգ փոքրագոյն սերմն ի
ծառ բարձրուցէ աճունաճիւղ տարածեալ. և
չեթ առ չեթ ջրոց ցայտումն խաղաղացեալ
գետս մեծամեծս ի հեղեղ յորդահոտ : Ի բա-
րանց մանունց կրեցոյ՝ կանգնեալ հոյակապ ա-
պարանից, բերդից և քաղաքաց փանաթի մեղուի
պատրաստեալ սղոյն աշխարհաց մարդկան զմոմ
և զսեղը անբաւ : Յայս ամենայն նկատեալ խո-
րաղին մօրք, ամեն ունիմք՝ զի այս փոքր տեսու-
թիւն, յայտարար մերոյ նախահարգութեան՝ որ
կարգեալն է առ մեծ վախճան, քաջաբերեցէ ա-
մենեցուն զիրտ ջանասէր՝ մատչել անպէհեր ի
գործ, զի ընդ այլոց ուսումնական ընկերութեանց
պայծառացի և այս, որոյ զգտութիւնս ամբիւս
վայելեցցէ աղբն, և միւթարեցի :
Ստան այսօրիկ ի գլուխ ամայն իւրաքան-
չիւր ցուցցուք զհաշիւ ամենայն ելի և մօի դրա-
մայ ընկերութեանս, նաև անուանց ընկերաց իւ-
ստոյնմանին. նոյնպէս և ամենայն գործոց յա-
ռաջագիւլութեան նորա տացուք համարն աղբին :
Օ ամենայն զանախիւս կանանդութիւնս
այսր ընկերութեան առանձին կարգադրեալ նշա-

նակեցուք : Եւ որ առնուցու յանձն գրիլ յան-
դամակցութիւն, ջանքը նպատակել յառաջագի-
մութեան աղբիւս, գրուածեցէ ի սկզբնաղբի մա-
տենան կանանդութեանց զանուն իւր և իւրոցն,
եթէ իցեն ընդ իւր, ի նշան յանձնառութեան
հպատակելոյ անպատճառ. այնու իկ կանանդութե-
անց : Եւ որ յետ այնոցիկ հակառակեցին
ցունց, և կամ եթէ նկատիցի առնել զնորք
զիւրք զանց, համարի ի բաց յընկերութեանն
կացեալ, և յամենայն իրաւանց անգամակցացն
զրկեալ :
Ինկերութիւնս այս կալու զհաստատու-
թիւն յետ ի բնին առկանելոյ զվախճանան առա-
ջարկեալ, հաւանեալ նոցուն, և ուստ ընդ ան-
ձին եղեալ փութալ հասանել յայնուիկ, յա-
ռաջին գումարման որ ի Պէյթղու Կոստանդնու-
պոլոյ, ուր էաք ժողովեալք ընկերք, մեք ստորա-
գրեալք անձինք եօթանասուն և վեց համար
զիւր, միաբանասէրք, վասն որոյ և ի զէպ գաթե-
ցաւ կաշի զանուն երաւոյս : Ինկերութիւն հա-
մաղցեաց :
Յամի տեսան 1346. Մարտի 17.

